

Damian Szacawa

Polityka północna Polski a współpraca nordycko-bałtycka

Nordycko-bałtycka ósemka (NB8) to przykład dynamicznej współpracy regionalnej, która od lat 90. łączy pięć państw nordyckich i trzy bałtyckie w działaniach na rzecz bezpieczeństwa, rozwoju i solidarności. Ewolucja obszarów współpracy, począwszy od wsparcia transformacji państw bałtyckich po obecne skupienie się na polityce obronnej, cyberbezpieczeństwie i energetyce, wynika ze zmian zachodzących w Europie Północnej. Szczególnie ważna jest rola państw NB8 w koordynacji działań wobec zagrożeń ze strony Rosji oraz w ramach wsparcia Ukrainy. Jednocześnie podpisanie nowego porozumienia strategicznego między Polską a Szwecją podkreśla istotną rolę regionu Morza Bałtyckiego (RMB) w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Polski.

Nordycko-bałtycka ósemka (NB8). Współpraca nordycko-bałtycka – lub NB8 – została ustanowiona na początku lat 90. jako format współpracy regionalnej, który połączył pięć państw nordyckich i trzy państwa bałtyckie. Przedmiot współpracy, w ramach której państwa nordyckie początkowo skupiły się na aktywnym wspieraniu Litwy, Łotwy i Estonii w umacnianiu ich niepodległości, uległ zasadniczej zmianie, gdy państwa bałtyckie stały się członkami UE i NATO. W 2010 r. ministrowie spraw zagranicznych NB8 powołali nordycko-bałtycką grupę „mędrców” w celu dokonania analizy możliwości wzmocnienia współpracy w regionie. Przedstawiony w sierpniu 2010 r. raport Birkavs-Gade¹ zawierał rekomendacje w sześciu obszarach: dialogu nt. polityki zagranicznej, współpracy przedstawicielstw dyplomatycznych, bezpieczeństwa cywilnego, w tym cyberbezpieczeństwa, współpracy obronnej, energii oraz rozwoju marki NB8.

Od tego czasu państwa NB8 rozwinęła solidną sieć współpracy na płaszczyźnie politycznej, wojskowej, gospodarczej i kulturalnej. Te interakcje w połączeniu z członkostwem w ONZ ([„Komentarze IEŚ”, nr 370](#)), Unii Europejskiej, Sojuszu Północnoatlantyckim, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Banku Światowym i forach regionalnych, tj. Radzie Państw Morza Bałtyckiego (RPMB) ([„Komentarze IEŚ”, nr 286](#)), Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB), Komisji Helsińskiej – HELCOM, spowodowały potrzebę ściślejszej koordynacji. Obecnie osiem państw regularnie omawia bieżące tematy polityki międzynarodowej oraz praktyczne kwestie współpracy. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji bezpieczeństwa w Europie Północnej po wyborach prezydenckich na Białorusi w 2020 r. ([„Komentarze IEŚ”, nr 252](#)) oraz po inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. ([„Komentarze IEŚ”, nr 875](#)). Jedno z państw co roku – na zasadzie rotacji – koordynuje działania grupy (agendę), natomiast spotkania na wysokim szczeblu politycznym, a także konsultacje eksperckie (łącznie kilkadziesiąt w skali roku), podobnie jak sam format NB8, nie mają charakteru sformalizowanego, a ich częstotliwość, poziom i program są ustalane w drodze konsensusu.

Oprócz współpracy regionalnej NB8 rozszerzyła się o tzw. formaty partnerskie. Jednym z najważniejszych jest wzmocnione partnerstwo w Europie Północnej (Enhanced Partnership in Northern Europe, e-PINE), zainicjowane przez Stany Zjednoczone w 2003 r. Forum e-PINE kieruje się trzema zasadami: wielostronnym zaangażowaniem, budowaniem odpornych społeczeństw poprzez wzmocnianie instytucji demokratycznych oraz eksportowaniem sukcesu i modelowych rozwiązań. W latach 2013-2021 odbywały się również spotkania ministrów spraw zagranicznych państw NB8 i Grupy Wyszehradzkiej („NB8+V4”), zainicjowane przez ministrów spraw zagranicznych Polski i Szwecji: Radosława Sikorskiego i Carla Bildta. Ostatnie – dziewiąte – spotkanie odbyło się w Finlandii we wrześniu 2021 r.

¹ NB8 Wise Men Report, sierpień 2010, <https://www.stjornarradid.is/media/utanrikisraduneyti-media/media/skyrslur/nb8-wise-men-report.pdf>

Szczyt nordycko-bałtycki. W dniach 27-28 listopada 2024 r. premier Szwecji Ulf Kristersson zaprosił premiera Polski Donalda Tuska na szczyt szefów rządów państw nordyckich i bałtyckich w Harpsund. Inicjatywa ta wynikała z faktu, iż Szwecja przewodniczy grupie NB8 w 2024 r. Priorytety prezydencji obejmują wzmocnienie oraz pogłębienie nordycko-bałtyckiego dialogu i współpracy w zakresie polityki bezpieczeństwa, podtrzymywanie niezachwianego wsparcia państw formatu NB8 dla Ukrainy i jej prawa do wolności, suwerenności i integralności terytorialnej oraz kontynuację wysiłków na rzecz dalszego globalnego wsparcia dla Ukrainy i międzynarodowego porządku światowego opartego na zasadach zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych. We wspólnym oświadczeniu z 27 listopada szefowie rządów państw NB8 i Polski zgodzili się zwiększyć swoje wsparcie dla Ukrainy, aby pomóc jej przeciwstawić się agresji ze strony Rosji. Liderzy państw regionu poparli rozszerzenie sankcji, co wypływa ze zgodnego uznania Federacji Rosyjskiej za poważne zagrożenie długoterminowe.

Wszystkie państwa należą obecnie do NATO – wspólnie zależy im na wzmocnieniu zdolności odstraszenia Sojuszu w Europie Północnej oraz niwelowaniu możliwości Rosji do stwarzania zagrożenia w regionie ([„Komentarze IEŚ”, nr 1236](#)). Wspólna świadomość i ocena sytuacji w bezpośrednim sąsiedztwie RMB łączy państwa Europy Północnej i wybrzmiewa w pracach struktur regionalnych, np. w Nordyckiej Radzie Ministrów (NRM). Bezpieczeństwo, obok wizji przekształcenia regionu nordyckiego w najbardziej zrównoważony i zintegrowany region świata, jest szczególnym priorytetem prezydencji Szwecji w NRM w 2024 r. W kolejnym roku Finlandia położy nacisk na wzmocnienie odporności państw nordyckich i promowanie kompleksowego planowania ([„Komentarze IEŚ”, nr 1045](#)) oraz przygotowania na różne kryzysy cywilne i zagrożenia hybrydowe. Nawiązuje tym samym do aktualnych priorytetów RPMB i SUERMB ([„Komentarze IEŚ”, nr 1187](#)), a także propozycji Polski, dotyczącej utworzenia misji patrolowania wód Morza Bałtyckiego w celu ochrony infrastruktury krytycznej ([„Komentarze IEŚ”, nr 1043](#)).

Nowe partnerstwo Polski i Szwecji. Po szczycie nordycko-bałtyckim premierzy Szwecji – Ulf Kristersson i Polski – Donald Tusk podpisali nowe porozumienie o strategicznym partnerstwie. W dokumencie wskazano osiem obszarów współpracy bilateralnej: bezpieczeństwo i obrona; wspieranie Ukrainy i Partnerstwa Wschodniego; migracje i bezpieczeństwo zewnętrznej granicy UE; współpraca handlowa i inwestycyjna; jednolity rynek europejski i konkurencyjność; energetyka, klimat i środowisko w RMB; praworządność i prawa człowieka; oraz kontakty kulturalne i międzyludzkie. Intensyfikacja współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa nastąpiła po akcesji Szwecji do NATO, co pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo morskie tego akwenu ([„Komentarze IEŚ”, nr 1075](#)). Umożliwiło to rozwój dwustronnej współpracy politycznej oraz gospodarczej – w 2023 r., biorąc pod uwagę obroty w handlu zagranicznym z państwami UE, Szwecja była na dziewiątym miejscu pod względem importu i ósmym pod względem eksportu.

Rozwój współpracy obu państw wpisuje się w coraz większe znaczenie RMB dla polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Polski ([„Komentarze IEŚ”, nr 1023](#)), co przekłada się również na inne płaszczyzny. W 2023 r. Polska sprowadziła ok. 6,5 mld m³ gazu ziemnego (ok. 46% całego importu) za pomocą terminala LNG w Świnoujściu, co oznacza, że od uruchomienia terminala w grudniu 2015 r. do końca 2023 r. przyjęto 268 ładunków LNG (obecnie 326 ładunków LNG). Uwzględniając 6,3 mld m³ (ok. 44%) otrzymane poprzez gazociąg bałtycki, pozwoliło to na całkowite zastąpienie importu z Rosji. Również dane płynące z portów morskich dowodzą, że odgrywają one coraz większą rolę w europejskiej logistyce i handlu międzynarodowym. W 2023 r. przeładowano w nich rekordową ilość 143,6 mln ton (+9,56% wobec 2022 r., w 2018 r. było to nieco ponad 100 mln ton), a wpływy do budżetu państwa z VAT-u, ceł i akcyzy wyniosły 9,27 mld zł. O ile w 2023 r. nieznacznie spadły przeładunki intermodalne w polskich portach (Baltic Hub w Gdańsku – spadek z 2,07 do 2,05 mln TEU; terminal kontenerowy w Gdyni – spadek z 911 do 873,4 tys. TEU), co było wynikiem gorszej koniunktury w handlu i przemyśle, o tyle w pierwszej połowie 2024 r. nastąpił wzrost przeładunków kontenerowych. Łącznie polskie porty obsłużyły niecałe 1,6 mln TEU, co oznacza wzrost o 8,28% w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku.

Wnioski. Współpraca w ramach NB8 ewoluowała z pierwotnego wsparcia państw bałtyckich w umacnianiu ich niepodległości do bardziej kompleksowych działań w zakresie bezpieczeństwa regionalnego, w tym

cyberbezpieczeństwa i obronności. Szczególny nacisk położono na koordynację działań wobec zagrożeń ze strony Rosji oraz na wspieranie Ukrainy w obliczu agresji, co pokazuje rosnące znaczenie tego formatu w budowie stabilności Europy Północnej. Tradycyjnie przedstawiciele sześciu państw NB8 (oprócz Islandii i Norwegii) spotykają się przed najważniejszymi spotkaniami UE, aby koordynować wspólne stanowiska w różnych kwestiach polityki UE. Znaczenie tej grupy, powiększonej o Polskę, wynika również z harmonogramu prezydencji w Radzie UE w 2025 r., kiedy to Polska, a w drugiej połowie roku Dania będą odpowiedzialne za sprawowanie tej funkcji.

Podpisanie nowego porozumienia między Polską a Szwecją po szczycie nordycko-bałtyckim wskazuje na dążenie do pogłębienia współpracy w kluczowych obszarach, takich jak bezpieczeństwo, obrona, energetyka, klimat czy prawa człowieka. Równocześnie pokazuje to rosnącą rolę Polski jako ważnego aktora w RMB, zarówno pod względem polityki bezpieczeństwa, jak i gospodarki.

W kolejnym roku koordynację prac NB8 przejmie Dania. Wprawdzie nie przedstawiła ona jeszcze priorytetów, ale biorąc pod uwagę ostatnie kierunki polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Danii ([„Komentarze IEŚ”, nr 852](#)) oraz jej wsparcie dla Ukrainy, należy spodziewać się kontynuacji obecnego kursu grupy. Od wybuchu wojny bezpośrednia pomoc dla Ukrainy osiągnęła ok. 53,4 mld DKK (ok. 8,2 mld euro) we wsparciu wojskowym (na początku grudnia Dania przekazała Ukrainie drugą partię myśliwców F-16) i ok. 5,2 mld DKK (ok. 700 mln euro) w pomocy cywilnej. Szczególny nacisk będzie położony na wzmocnienie odporności na ataki hybrydowe, zapewnienie kompleksowego wsparcia Ukrainie, a także wzmocnienie sankcji UE nałożonych na Rosję i objęcie nimi tzw. „floty cienia” ([„Komentarze IEŚ”, nr 1042](#)).